

MET HART EN ZIEL GEWORTELD IN DE SCHOOL

in gesprek met vier katecheten

Tot ver in de jaren zestig was in het rooms-katholiek voortgezet onderwijs de schoolcatechese in hoofdzaak een taak van priesters. Nog in de Grondlijnen van 1964 wordt een onvervreemdbare rol toebedacht aan de priester-katecheet. Toch werd in de Grondlijnen tevens de uitdrukkelijke wens uitgesproken dat naast de priester ook leken als katecheet zouden gaan optreden. Na 1964 is er dan ook in toenemende mate sprake van professionalisering van de schoolcatechese (zie hiervoor het artikel "Opleiden tot katecheet", elders in dit nummer).

Naast deze professionalisering tekent zich ook een "sekularisering" van het vak af. Met name de afgelopen tien jaar zijn de signalen steeds duidelijker geworden, dat de grenzen zijn bereikt van de verschuiving die door de *Grondlijnen* is ingezet. Het vak verkeert momenteel in een overgangssituatie. De schoolcatechese staat aan het eind van de jaren tachtig in de steigers en wordt omgebouwd tot een nieuw schoolvak: levensbeschouwing. Een vak dat niet langer een voorkeurpositie wil geven aan het christendom, maar in het programma een gelijkwaardige plaats wil inruimen voor de tradities van andersgelovigen en andersdenkenden. Deze face-lift is minstens even ingrijpend als de aardverschuiving die de *Grondlijnen* destijds veroorzaakten.

Hoe staan godsdienstleraren in dit onstuimige proces van professionalisering en sekularisering? Wat streven zij na met hun lessen? Welke zwaartepunten leggen zij in hun werk? Op welke problemen stuiten zij en waar liggen hun onzekerheden? Hoe blikken zij terug op het verleden en hoe zien zij de toekomst van hun vak? Hebben zij vanuit de veranderde praktijk, waar zij midden in staan, adviezen voor opleiders en aankomende docenten? En last but not least: wat houdt hen op de been in deze jaren, wat maakt hun vak de moeite waard? Deze vragen legde *Verbum* voor aan vier katecheten: twee die pas kort als zodanig werkzaam zijn en twee "rotten" in het vak; twee vrouwen en twee mannen.

Wie zijn onze gesprekspartners?

Simone Kuylaars studeerde Frans op de lerarenopleiding in Tilburg en volgde daar godsdienst als tweede. In 1986 begon zij met 9 uren catechese; vanaf augustus 1987 was zij werkzaam als vervangster voor Frans en catechese op twee scholen. Op dit moment werkt zij als katechete in de onderbouw van een r.k. HAVO-ATHENEUM en een r.k. streekschool voor MAVO/HAVO/VWO; beide scholen in zuid-oost Nederland. Op elke school werkt zij twee dagen per week; totaal heeft zij 19 uren. "Op mijn scholen zitten nauwelijks buitenlandse kinderen. Van de kerkelijke gebondenheid van de leerlingen merk ik weinig. Ik heb er weinig zicht op. Op de streekschool zit ook een aantal protestantse kinderen; bij hen is de kerkelijkheid iets sterker".

Annette de Rode - van Dijk deed doktoraal Nederlands en is vanaf 1973 op verschillende scholen werkzaam geweest als docente Nederlands. Zij is uit persoonlijke interesse MO-theologie gaan studeren, niet met de bedoeling om godsdienstlessen te gaan geven. Toen de rector lucht kreeg van haar plannen werd zij ogenblikkelijk ingezet in een HA VO-4 klas, waar haar voorganger het niet had kunnen bolwerken. Zij heeft inmiddels haar MO-A studie afgerond met de doktoraalopleiding theologie, en heeft zoals ze zelf zegt "een bliksemcarrière gemaakt in de catechese". Zij geeft nu alleen nog maar lessen catechese op een HAVO/VWO in het oosten van het land, 14 uren per week. "Het grootste deel van mijn leerlingen is belijdend katholiek opgevoed. In de streek waar ik werk is nog steeds een sterke sociale controle. Uiteraard is er op het gebied van de kerkelijkheid wel sprake van een groot generatieverschil".

Harry Krebbers volgde via de Passionisten de groot-seminarie-opleiding bij de Dominicanen. Na zijn

wijding ging hij als godsdienstleraar werken op een streekschool van de Passionisten. In 1968 trok hij naar Amsterdam, waar hij ging leven in kommunaal verband. Hij raakte betrokken bij een huiskamercafé, ging werken in een clubhuis in de Pijp, en richtte met anderen een open huis van de kerken op, dat mensen van de verschillende kerken via liturgie en gespreksgroepen bij elkaar wilde brengen. Ondertussen volgde hij op de KTUA een pastoraal jaar. Vanwege financiële redenen moest hij weer lessen godsdienst gaan geven. Na enige omzwervingen kwam hij terecht op een oecumenische scholengemeenschap in de Bijlmermeer waar hij vier dagen per week werkt. Uitdrukkelijk reserveert hij één dag per week voor het werk in het open huis van de kerken, dat onder de naam van *Kompas* is doorgegaan.

Jacques Heyenrath volgde de priesteropleiding van het bisdom Roermond. Hierna kwam hij op een MA-VO terecht, waar hij godsdienst en maatschappijleer ging geven en dekaan werd. "Ik ben acht jaar aan die school verbonden geweest. En daar heb ik het leraarsvak in feite geleerd". Vanwege fusies kwam hij op zijn huidige school terecht, een streekschool voor HAVO, ATHENEUM en GYMNASIUM. Hij werkt daar nu twaalf jaar als katechete en dekaan. Van 1976 tot 1979 heeft hij naast zijn werk als leraar de doktoraalstudie op de UTP voltooid. Inmiddels is hij al zes jaar voor één avond per week betrokken bij de MO-opleiding van het TKI als docent katechetik, stagebegeleiding en supervisie. Hij heeft daarnaast een vol rooster op school.

Twee van jullie hebben ervaring met een ander schoolvak. Zijn er fundamentele verschillen tussen het geven van godsdienst en een ander schoolvak?

Simone: "Beginnende docenten hebben feitelijk allen met dezelfde problemen te maken. Of je nu Frans geeft of katechese, dat maakt niet echt een groot verschil. Het voordeel bij een vak als Frans is wel dat je de leerlingen vaker per week ziet. Als je problemen hebt gehad met een klas kun je het eerder recht zetten. Een handicap bij katechese is de geringe motivatie van de leerlingen".

Annette: "Toen ik lessen katechese ging geven in mijn school merkte ik wel een aantal duidelijke verschillen. Ik ervoer toen hoe beschermd ik altijd was geweest met een vak als Nederlands. Kollega's gaan je plotseling anders behandelen. Je merkt dat katechese door hen een stuk minder serieus genomen wordt. Bijvoorbeeld een kollega wiskunde die zegt: 'Maak je proefwerk maar af, want je hebt het volgende uur toch godsdienst'. Het is zó belangrijk dat je hele school het vak serieus neemt. Daar heb ik echt voor moeten knokken. In vergelijking met Nederlands is het een eenzaam vak, je scoort heel laag in de hiërarchie van de school. Als je in een rapportvergadering zit gaan ze iedereen langs en jou slaan ze rustig over. Terwijl als je goed les hebt gegeven, je heel goed zicht op de kinderen hebt. Opstellen zijn bij godsdienst over dezelfde onderwerpen als bij Nederlands bijvoorbeeld veel beter. Er valt een rem weg en er komen fantastische dingen naar boven".

Hoe kun je zorgen dat dat isolement opgeheven wordt?

Jacques: "Je moet je niet opsluiten in je vak. Je moet zorgen dat je buiten de lessen om je accu kunt opladen. Ik heb in afgelopen jaren acht kollega's gehad. Degene die het het langst volhield, was twee jaar aan deze school verbonden. Bijna allemaal moesten ze stoppen omdat ze zich vastgebeten hadden in hun vak. De katechese is op school een randverschijnsel, is franje. Dat is niet leuk, maar die realiteit moet je onder ogen durven te zien. Om een positie te verwerven binnen een school, moet je daarom andere zaken aanpakken. Het schooldekaanschap is, denk ik, één van de belangrijkste factoren waardoor ik dit werk nu nog steeds doe. Ook bij kollega's op andere scholen zie ik dat. Een andere belangrijke motivatiebron is natuurlijk mijn werk in de opleiding. Dat geeft veel voldoening en ook nieuwe impulsen aan het werk in de school".

Harry: "Ik kan dat volledig beamen. Wil je als katecheet goed functioneren, dan moet je een aantal jaren verbonden zijn aan een school. Door je lesgeven moet je langzaam acceptatie afdwingen. Het is ook belangrijk dat je voeding krijgt vanuit een groep buiten de school. Voor mij is dat *Kompas*. Op school krijg je inhoudelijk weinig terug, zowel van leerlingen als van collega's. Mijn huidige school heeft in zeven jaar acht katecheten versleten. Niemand heeft het een volledig schooljaar uitgehouden. Je merkt aan alles dat een school en leerlingen niets hebben aan iemand die maar even binnen komt fladderen. Katechese staat of valt met continuïteit.

Welke zwaartepunten leggen jullie bij programmering en leerplanontwikkeling?

Simone: "Ik werk in beide scholen met verschillende methoden. Op de ene school gebruik ik projecten van uitgeverij Van den Oever en de methode *Woord en Weerwoord*. Op de andere school werk ik met een door mijn collega's herschreven methode "Oude Testament". Op de ene school ligt er een leerplan en is er regelmatig contact met de sekte. Ik heb nog weinig overzicht. Ik werk met het materiaal dat anderen gekozen hebben. Een probleem om hier in te groeien is wel, dat je als invaller of laatstbijgekomen docent van jaar tot jaar maar moet afwachten hoeveel uren je hebt. Laatst kwam de directeur van een van de scholen naar me toe en raadde me aan om om me heen te kijken, omdat er volgend jaar waarschijnlijk veel minder uren zijn".

Annette: "Wij zijn een zoekende sekte. Er is in de sekte de afgelopen jaren veel verloop geweest. Het overleg in de huidige sekte gaat moeizaam. In de eerste twee klassen werken we met een zelfgeschreven cursus "Oude en Nieuwe Testament", die afgewisseld wordt met levensthema's. In VWO-3 wordt een deel van de cursus *Als een lamp voor je voeten* gebruikt. En in de bovenbouw *Overwegen*. Ik vind het een ongelukkige situatie. Ik heb mijn hoop voorlopig gevestigd op een leerplan dat in de maak is voor alle Karmelieten-scholen in Nederland".

Harry: "Mijn visie op het vak is de afgelopen jaren erg veranderd. Maar dat is sterk bepaald door de school waar ik nu zit. Als ik op een andere school zou zitten, zou het anders zijn. Dat realiseer ik me heel goed. Ik zit nu op een school met een zeer gemengd publiek. Een deel daarvan hoort van huis uit tot een van de grote christelijke kerken, maar het christendom is daar nog maar heel zwak aanwezig. Daarnaast veel onkerkelijken, Hindoes, moslims, Winti-aanhangers en kleinere godsdienstige groeperingen. Voor dergelijke multi-kultureel samengestelde groepen is er 'nauwelijks materiaal voorhanden. In de lagere klassen is mijn programmering sterk afgestemd op de acceptatie en tolerantie van al die tradities. De belangrijkste feestdagen zoals Kerstmis, Pasen, Ramadan (suikerfeest), Divalifeest enz. staan daarbij centraal. In de hogere klassen geef ik meer aandacht aan levensverhalen, waardoor leerlingen gevoelig worden voor waarden in het leven. Ik probeer hen gevoelig te maken voor verhalen, o.a. ook door T. V. Vanwege mijn eigen achtergrond gebruik ik daarvoor in hoofdzaak bijbelverhalen".

Jacques: "Mijn situatie is geheel anders. 99% van mijn leerlingen staat ingeschreven als katholiek. Maar hooguit 10% is nog praktiserend. Op het gebied van het christendom zijn de leerlingen volstrekt analfabeet geworden. Zij hebben een karikuraal beeld. Dat is de reden waarom ik bewust gekozen heb voor de methode *Als een lamp voor je voeten*. Ik gebruik alle delen, behalve het inleidende deeltje. Door deze cursus probeer ik de te simpele ideeën die leerlingen hebben over het christendom te corrigeren. Ik wil ze laten ontdekken dat het christendom ook veel meer is dan de simplistische, fundamentalistische mentaliteit die ze zien in de ontwikkeling van de katholieke kerk in Limburg".

Wat streven jullie na in je lessen? Wanneer vinden jullie lessen geslaagd?

Annette: "Hier zit wel een geweldig dilemma voor ons vak. Je moet een stuk cultuur brengen en ik vind

het verschrikkelijk belangrijk dat leerlingen van een aantal zaken echt iets af weten. Dat hoort gewoon bij je opvoeding. Het gaat erom kennis van zaken te geven en tegelijk ruimte te geven aan de spiritualiteit die daar omheen hangt. Andere leraren schieten op dit punt vaak te kort. Er worden teksten gelezen, die worden technisch uitgelegd, maar het beschouwende aspect krijgt meestal weinig aandacht".

Simone: "De leukste lessen zijn altijd die lessen waar iets persoonlijks naar voren komt. Als er vragen van leerlingen zelf naar voren komen. Dan is er volop aandacht. Dat zijn de beste lessen. Ik heb de ervaring dat kinderen heel graag over persoonlijke dingen en ervaringen willen praten, ook als iedereen erbij is. Als de sfeer maar goed is in een klas. Wat je wel en wat je niet kunt sturen ligt voor een groot deel aan de klas. In de ene klas krijg je naar aanleiding van een onderwerp ervaringen en persoonlijke verhalen en in een andere klas lukt dat volstrekt niet. En vaak weet je dat al van te voren. Bij moeilijke klassen probeer ik het dan even en dan ga ik met de gewone les door".

Harry: "Ik wil kinderen iets meegeven over levensbeschouwing. Ze leren dat er meer is in het leven dan die zeven vakjes die ze op school hebben. Dat er leuke dingen te beleven zijn aan levensbeschouwelijke zaken, maar dat je je er ook verschrikkelijk boos over kunt maken. Vooral in de hogere klassen werk ik daarom met actuele kwesties en ik bewoos reacties uit. Die probeer ik zo te structureren, dat kinderen er iets van leren. Maar binnen katechese valt voor mij bijvoorbeeld ook, dat Surinaamse kinderen hun eigen geschiedenis leren kennen, en daar trots op worden".

Jacques: "Ik leg andere aksenten. Ik ga uit van het christendom, maar ik wil niet bekeren. Ik wil bereiken dat kinderen gaan nadenken. Dat kinderen gaan beseffen dat je fundamenten moet hebben in het leven. Je kunt ook op een makkelijke manier leven, zonder visie. Wat ik ze wil laten zien is, dat je ook op een kritische manier in het leven kunt staan. En het christendom biedt enorm veel mogelijkheden om mensen kritisch te maken. Al twintig jaar bereid ik mij gedetailleerd voor: ik heb materiaal om een les didactisch compleet te vullen. Maar ik betrap me er altijd weer op, dat ik hoop dat er meer gebeurt. En zo gauw daar een aanleiding voor is, zet" ik die opzet onmiddellijk aan de kant. In die zin ben ik misschien een slecht didaktikus, maar hopelijk een goed pedagoog en katechetikos".

Wat zien jullie als de belangrijkste problemen om jullie doelen te realiseren?

Simone: "Helaas zijn de lessen waar het echt goed gaat, waar wezenlijke zaken aan de orde komen, er veel te weinig".

Harry: "Godsdienst is voor kinderen de EO. Waar je eigenlijk al die schooljaren mee bezig bent, is om het uit die hoek te halen".

Annette: "Bij elke leraar, die niet alleen proefwerk- of eindexamengericht is maar die zijn leerlingen ook iets beschouwends mee wil geven, is er een spanning tussen 'dat waar je uit *moet* komen met de leerstof en 'dat wat je (minstens even) belangrijk vindt' (bv. een doorpraten over een onderwerp dat aanspreekt). Wat dat betreft zijn we als katecheten niet uniek. Bij ons vak is die spanning wel groter. Die spanning zie je bijvoorbeeld bij het cijfers geven. Aan de ene kant is dat handig en nodig. Aan de andere kant is het zo'n chantage-achtig middel, zo onecht".

Simone: "Voor kinderen is de katecheseles vaak een groot dilemma. Het is nu eenmaal een vak, dat niet leuk is, bij voorbaat al. Tegenover hun medeleerlingen durven ze niet te laten uitkomen, dat ze het eigenlijk wel interessant vinden; en zich eigenlijk wel willen inzetten".

Annette: "Veel problemen komen ook voort uit de kwaliteit van de methoden. Ik heb dat in de afgelopen vijf jaar gezien en wanneer ik ze vergelijk met het lesmateriaal bij Nederlands, dan vind ik dat het vaak niet aansluit bij het niveau van de leerlingen. Leerlingen worden onderschat. Er worden geen duidelijke

eisen aan leerlingen gesteld. Leerlingen worden niet uitgedaagd. Ik heb bijvoorbeeld gewerkt met het deel van *Als een lamp voor je voeten* over geschiedenis. Dat is zo onvoorstelbaar simpel vergeleken bij wat ze bij het vak geschiedenis doen. Weerstand van leerlingen tegen dit soort dingen vind ik heel voorstelbaar. Iemand die een boek schrijft voor bijvoorbeeld de brugklas, moet kijken wat zij daar aan teksten krijgen bij andere vakken. Als je catechetisch lesmateriaal op dit punt gaat bekijken, dan word je echt droef van de 'ontaal' die daar geventileerd wordt" .

Harry: "Wat het materiaal betreft is op mijn school de verhouding tussen de verschillende religies een geweldig groot probleem. Als ik informatie wil geven over de niet-christelijke godsdiensten, dan blijkt er bijvoorbeeld geen imam of Hindoe-priester te vinden, die voldoende Nederlands spreekt. Met de dialoog tussen de verschillende godsdiensten is de ervaring nihil. Leerlingen hebben over het algemeen ontzettende eerbied voor elkaars geloof, maar daar blijft het dan ook bij. Het kan niet besproken worden. Materiaal om die dialoog te stimuleren is er niet. Zelf moet ik ook nog leren wat interkconfessionaliteit kan betekenen".

Jacques: "Ook op mijn school is het moeilijk om leerlingen met elkaar in dialoog te brengen. Individueel zijn leerlingen via opdrachten op persoonlijke zaken aanspreekbaar. Maar die moet je niet klassikaal behandelen. Op een heleboel zaken rust een taboe. Dialoog is vaak vooral moeilijk in hogere klassen omdat leerlingen al zolang bij elkaar zitten".

Harry: "In hogere klassen is voor mij vooral het probleem, dat klassen geen klassen meer zijn. Ze zitten in clusters. Ze komen elkaar alleen maar bij sommige lessen in die samenstelling tegen. Wanneer ze dan een bepaald schaamtegevoel hebben ten opzichte van elkaar,' dan begrijp ik dat heel goed".

Annette: "De klasgrootte en het ene roosteruur vormen een geweldig probleem. Ik denk dat je, wanneer je een groep van vijftien twee uur per week hebt en je maakt ze duidelijk wat je in die tijd wilt bereiken, dat je dan ongelooflijk goeie resultaten kunt halen, zelfs al is het maar een half jaar! Als je nu een les hebt met 31 HA VO-4 leerlingen op vrijdag, zeg maar het vijfde of zesde uur, dan is dat verschrikkelijk. Dan moet je echt al je trucendozen opentrekken om ze aan het werk te houden. En dat doe je dan ook. Maar het is zo jammer. Want je kunt ook echte dingen doen".

Wat houdt je op de been ? Waardoor blijft je vak boeiend? Hoe zie wat dit betreft de toekomst?

Annette: "Ik vind het gewoon verschrikkelijk leuk om catechete te zijn en ik ben blij dat ik geen Nederlands meer geef. Ik kan de dingen die ik belangrijk vind veel makkelijker kwijt in dit vak. Het is een dynamischer vak. Ik ben door bezig te zijn met catechese ook zelf erg veranderd de afgelopen vijf jaar. Het is in deze tijd verschrikkelijk moeilijk om kinderen een levenshouding te geven. Ik zie dat ook bij m'n eigen kinderen en bij andere ouders. Kinderen wordt zo'n massa tinnef aangeboden. Als je kijkt wat ze lezen, als je hoort waar ze het over hebben, wat ze doen als ze niet voor school bezig zijn. Daarom is ons vak alleen maar belangrijker geworden. Kinderen moeten leren wat mogelijkheden zijn en waar ze bedot worden. We hebben de verantwoordelijkheid een tegenwicht te geven tegen de no-nonsense-kultuur" .

Simone: "Ik blijf erbij dat een les Frans makkelijker is om te geven. Maar als een les catechese goed gaat, dan geeft die veel meer voldoening dan wanneer een les Frans goed gaat. Die voldoening is groter, maar op welke manier, dat kan ik moeilijk uitleggen ... " .

Annette: "Ik herken dat wel. Soms denk ik dat het iets is waar je je een beetje voor schaamt. Het is iets dat ook niet zo past in onze tijd. Als ik een goeie les heb, dan houd ik echt van die kinderen ... Dat bedoel ik niet extatisch. Dat maakt het zo moeilijk om het uit te leggen. Als het lukt, bereik je er echt mensen mee, ontstaat er een band tussen mensen. Daar zit het denk ik in ... " .

... en de toekomst?

Simone: "Ik denk dat, nu het leerlingen aantal op scholen gaat teruglopen, scholen weer meer moeten gaan concurreren. Identiteit en het vak catechese hebben daar voordeel bij, krijgen aandacht. De toekomst is niet echt rooskleurig, maar ik zie het niet verder afzakken".

Harry: "Als je naar de toekomst kijkt kun je het vak misschien beter levo noemen. Maar waar we voor op moeten passen, is dat het een interne discussie blijft. Daar schieten we niets mee op. Wat veel belangrijker is: wat doet de regering, de politiek? Het is goddeloos wat die mensen doen. Er zijn zeven vakjes, en dan ook nog 'Kies Exact'. Als we een stel computerdeskundigen opgeleid hebben, dan zijn we er volgens dit soort mensen. Het is heel goed om als catecheten over de inhoud van je vak te praten, maar eigenlijk zou de strijd naar het niveau van de onderwijspolitiek verlegd moeten worden".

Annette: "Ik heb altijd nog de hoop, dat men op een dag schrikt van de koers die het onderwijs is ingeslagen. Ik zie daar ook aanwijzingen voor, ook bij kollega's. Men is eigenlijk heel bang voor de richting die het onderwijs genomen heeft. Het is zo zakelijk gericht en hard geworden, dat ik denk, dat het wel moet stoppen. Als het nog verder naar beneden gaat, dan kun je net zo goed alleen maar computertjes neerzetten. Ik heb het gevoel dat de alarmfase al aangebroken is. Het is heel sluimerend, maar als mensen over onderwijs praten, dan merk je dat zede gevaren van de depersonalisering onderkennen" ..

Jacques: "Godsdienst en levensbeschouwing zijn geprivatiseerd. Maar het gekke is, als je met leerlingen praat - individueel of in de kleine groepen waarmee wij in de bovenbouw werken - dan merk je dat er een enorme behoefte is om over levensbeschouwelijke zaken te praten. Veel groter dan vroeger, durf ik te stellen. Toen lagen de antwoorden immers klaar, viel er eigenlijk niets te bepraten. Nu moeten leerlingen zelf positie kiezen en dat voelen ze goed aan".

Levo in de vrije ruimte, zou dat een gunstige ontwikkeling zijn? Of zeg je: op die manier wordt het vak alleen maar verder bedreigd?

Simone: "Het gevaar zit er in. Je loopt natuurlijk het risico, dat het helemaal wordt weggedrukt, en op sommige scholen zal verdwijnen. Maar het voordeel is, dat er binnen een school echt gepraat moet worden over het vak, omdat er belangen op het spel staan. Er moet dan gekozen worden. Dan krijgen catecheten misschien een faire kans om een pleidooi voor hun vak te houden. Zij kunnen dan aan anderen duidelijk maken, wat zij graag willen en wat ze doen in hun lessen. Door de druk die ontstaat, wordt het geven van een legitimatie vergemakkelijkt".

Jacques: "Ik denk dat er hoe dan ook veranderingen komen in het onderwijs. Van de catechese kan niets meer af. Ik heb in twintig jaar nog nooit meegemaakt, dat ik meer dan één uur in een klas heb gekregen, nog nooit! Als we nog minder uren krijgen in de vrije ruimte, dan is het vak weg. Dan kun je volgens mij ook beter stoppen. Toch geloof ik dat steeds meer mensen gaan beseffen, dat we leerlingen momenteel bijzonder eenzijdig aan het opvoeden zijn binnen onze scholen. Vanuit de school zelf zal er daarom op een gegeven moment wel een correctie moeten komen. Ik zie nog wel gebeuren dat ik de tijd mee maak, dat we twee lessen per week krijgen. Invoering van het vak levensbeschouwing op alle scholen zou een geweldige stap vooruit zijn. Een vak met een landelijk leerplan. En dat ene uur zou dan op konfessionele scholen aangevuld moeten kunnen worden met een uur uit de vrije ruimte, waar de eigen levensbeschouwing verhelderd wordt".

Er wordt vaak beweerd: als je in de praktijk komt, krijg je een praktijkschok. Hoe is jullie ervaring met datgene wat je als bagage hebt meegekregen? Wat kun je daarmee op school? Welke adviezen zou je

aan opleiders en aankomende docenten geven?

Simone: "Katechese is mijn tweede vak. Ik heb de driejarige opleiding gevolgd. Tijdens mijn opleiding vond ik alles verschrikkelijk interessant, heel vaak vooral voor mezelf. Van een heleboel dingen dacht ik toen al: hiermee kan ik nooit bij leerlingen terecht, maar ik heb het nodig als basis. Toen ik van de opleiding af kwam, had ik niet het gevoel, dat ik katechese kon gaan geven. Het bleek ook, dat ik van een heleboel dingen te weinig af wist. Ik had exegetische gehad en ik vond de lessen erg interessant, maar het verhaal van de Uittocht had ik eigenlijk nog nooit goed gelezen; nog nooit goed uitgelegd gekregen, zoals ik het nu zelf aan leerlingen uitleg".

Annette: "Ik heb in de loop der tijd een eigen stijl van lesgeven ontwikkeld. En die heb ik ook vast kunnen houden bij de didactische en katechetische vakken van de MO-opleiding. Bovendien kwam daarbij, dat ik tijdens mijn opleiding al les gaf. Dan gaan dingen een beetje door elkaar lopen. Bij de opleiding die ik gevolgd heb, werd dit nog gestimuleerd. Colleges en lesgeven gaan elkaar dan bevruchten. Je moet mensen zo opleiden dat zij hun eigen plek kunnen vinden. Belangrijk is: jouw identiteit als leraar. Trucendozen moet je overhandigen, maar dat is alleen voor geval van nood. Ik vind het moeilijk om mijn theologie-opleiding op dit punt te beoordelen: communicatieve vaardigheden, die heel belangrijk zijn voor een katecheet, zoals goed kunnen luisteren en praten, die heb ik natuurlijk elders goed gehad en door ervaring uitgebouwd".

Simone: "Beginnen in het onderwijs moet je vergelijken met het halen van je rijbewijs: wanneer je na je examen alleen in de auto zit, dan leer je het pas echt. Zo is het voor de klas ook. Je hebt een heleboel bagage. Bij je eerste lessen voel je je onzeker. Een vak als Frans is anders. Je bent zelfverzekerder. Je beheerst de taal, je weet hoe je het uit moet leggen. Bij katechese heb je de stof die je in de klas behandelt in je opleiding vaak niet gehad; of niet op een voor het onderwijs geschikt niveau: de geschiedenis van het jodendom, bijbelverhalen ... De didaktiek, en dat zit natuurlijk in de aard van de lerarenopleiding, zit wel goed. Het probleem zit bij mij vooral bij de inhoudelijke kant. Inhoudelijk gezien hadden ze me meer dingen kunnen leren, die functioneel zijn voor het lesgeven".

Jacques: "Je mag nooit een school binnenkomen met het idee: ik zal hier eens even de revolutie brengen. Je ziet nog steeds dat veel jonge katecheten met te overspannen verwachtingen een school binnenkomen. Je moet leren om vanuit de schoolorganisatie te werken en te denken. Dat willen je collega's, maar ook de leerlingen. Je moet gevoel krijgen voor zaken die in een school belangrijk zijn. Langs die weg kun je ook de randvoorwaarden voor je eigen lessen verbeteren. Als je eenmaal krediet hebt binnen een school dan is er ook veel mogelijk. Opleidingen leveren nog teveel theologen af en te weinig onderwijzers. In theologische opleidingen is er nog een kolossale achterstand in didactische trainingen. Misschien niet in kwantiteit, maar vooral in kwaliteit. Studenten leren niet voldoende hoe inhoudelijk op het niveau van leerlingen gebracht kunnen worden. Je merkt bij studenten vaak weerstanden tegen didaktiek; ze vinden dit een afdalen naar een niveau waar ze allang overheen denken te zijn. Maar je kunt pas een echte katecheet worden als je eerst het onderwijzen in de vingers hebt gekregen. Een ander belangrijk punt is dat studenten kennis leren maken met het bestaande materiaal en daarmee leren werken. Dat gebeurt nog veel te weinig" .

Harry: "Ik heb echt dingen moeten afleren. Ik heb moeten leren dat ik voor leerlingen vaak veel te moeilijk ben. Als mensen als katecheet beginnen dan moeten zij tijdens hun stage en eerste jaar als leraar alleen maar aandacht geven aan hoe je moet lesgeven. Dat moeten ze niet alleen leren van hun mentor of collega-katecheten, maar soms is het veel beter dit te laten doen door een leraar met een ander vak, zoals bij ons op school gebeurd is door een leraar Engels. Je hebt nu eenmaal mensen die het vak tot in hun vingertoppen beheersen. Lesgeven is in eerste instantie een kwestie van oefening: hoe houd je orde, hoe reageer je op bepaalde situaties enz. Pas als je die beheerst kun je gaan bezighouden met inhoudelijke zaken. Die technieken moeten in de opleiding geoefend worden. Geef in het begin gewoon les en begin niet met ingewikkelde werkvormen en dingen als gespreksgroepjes. Presenteer je als leraar

en vandaaruit kun je je verder profileren in een school. Als ik naar mijn stageaires van de afgelopen vijf jaar kijk, dan durf ik rustig te stellen dat ze theologisch-inhoudelijk veel te veel weten. Veel boekenwijsheid, weinig doorleefd. De vele theologie is vaak eerder een handicap, een ballast voor ze, dan een inspiratiebron. Opleidingen moeten beter gaan beseffen, dat je met een heleboel theologie niets aankunt in de school. Nu moeten stageaires eerst door hun theologie heenzakken, willen ze verder komen". In vergelijking met hun theologische kennis, zijn studenten didactisch meestal zwaar onderontwikkeld. De meest elementaire dingen over orde houden e.d. moeten ze nog gaan ontdekken. Waar opleidingen studenten ook van moeten doordringen, is dat het geen enkele zin heeft om voor een paar uurtjes op een school te gaan werken. Voor de persoon in kwestie is het hopeloos, maar de kinderen kun je het helemaal niet aandoen. Je moet de kans krijgen om iets op te bouwen in een school. Waardering voor je vak moet je afdwingen, maar dan moet je wel een faire kans krijgen ...".

Jacques: "... Mensen die het volhouden, zijn mensen die een plaats vinden in een team; zijn mensen die aarden in een school".